

Addysgu llesiant mislifol mewn ysgolion

Y Pwyllgor Deisebau | 7 Ionawr 2020
Petitions Committee | 7 January 2020

Cyfeirnod: RS19/1116

Rhif y ddeiseb: P-05-925

Teitl y ddeiseb: Addysgu llesiant mislifol mewn ysgolion: peidio â gadael Cymru tu ôl

Geiriad y ddeiseb: Fy enw i yw Jade, ac am 15 mlynedd dywedwyd wrthyf i fod y boen ddifrifol yr oeddwn yn ei phrofi fel rhan o'm cylchred mislifol yn gwbl normal. Roeddwn i'n dioddef o boen enbyd, blinder, a phroblemau cysylltiedig â'r coluddyn a'r bledren - a hyn oll wrth geisio mynd drwy'r ysgol, mynd drwy oed aeddfedrwydd, a phasio fy arholiadau.

Byddwn i wedi hoffi gwybod nad oedd yr hyn yr oeddwn yn ei brofi yn normal - ond yn hytrach symptomau cyflwr cyffredin o'r enw endometriosis sy'n effeithio ar 1 o bob 10 menyw o'r oed aeddfedrwydd i'r menopos. Dim ond un o lawer o gyflyrau mislifol sy'n effeithio ar bobl ifanc yw endometriosis - mae eraill yn cynnwys PCOS, PMDD, ac adenomyosis. Nid wyf am i unrhyw un sy'n dioddef o gyflwr iechyd mislifol wneud hynny ar ei phen ei hun fel y gwnes i.

Drwy weithio gydag Endometriosis UK, fy ngobaith yw y gallwn ni lwyddo i berswadio'r Cynulliad Cenedlaethol i addysgu lles mislifol mewn ysgolion. Yn ogystal â helpu i chwalu'r tabŵau ynghylch iechyd mislifol ac annog pobl i siarad yn agored am eu mislif, byddai hyn hefyd yn addysgu am ba brofiadau sy'n normal a pha brofiadau nad ydynt yn normal.

Pe bawn i'n cael fy addysgu yn yr ysgol am ba brofiadau sy'n normal a pha brofiadau nad ydynt yn normal o ran poen sy'n gysylltiedig â mislif, gallwn i fod wedi gofyn am

help ac osgoi blynyddoedd o ddryswch a thorcalon.

I lawer, mae'r ysgol yn gyfnod hapus i edrych yn ôl arno. Ac er fy mod yn bendant i mi gael cyfnodau da, y peth rwy'n ei gofio fwyaf yw cwmpo i gysgu yng nghefn y dosbarth a gorfod rhoi'r gorau i gymnasteg ysgol. Byddai athrawon yn fy nhrin i fel nad oeddwn i eisiau bod yno, ac nid oedden nhw hyd yn oed yn gofyn pam. Mewn gwirionedd, roeddwn i'n rhy flinedig ac mewn gormod o boen i wneud unrhyw beth.

O 2020, bydd plant yn Lloegr yn dysgu am lesiant mislifol fel rhan o'r cwricwlwm ysgolion. Dyna un pwnc y gallaf i ond dymuno iddo fod ar y cwricwlwm pan oeddwn i yn yr ysgol. Efallai na fyddai athrawon wedi fy anwybyddu i, ond yn hytrach wedi fy ngalluogi i gael yr help yr oedd ei angen arnaf. Er bod y ffaith y bydd y rheini yn Lloegr yn dechrau dysgu am lesiant mislifol yn gam enfawr ymlaen, rhaid peidio â gadael Cymru tu ôl.

Mae Llywodraeth Cymru bellach yn adolygu'r cwricwlwm ac mae gennym gyfle i sicrhau bod plant yng Nghymru yn cael yr addysg y mae ei hangen arnynt.

1. Addysg mislif yn Lloegr

Yn Lloegr, mae'r [Rheoliadau Addysg Cydberthynas, Addysg Cydberthynas a Rhyw ac Addysg Iechyd \(Lloegr\) 2019](#) yn gwneud addysg cydberthynas yn orfodol i bob disgybl sy'n derbyn addysg gynradd ac addysg rhyw a chydberthynas yn orfodol i bob disgybl sy'n derbyn addysg uwchradd. Maent hefyd yn gwneud addysg iechyd yn orfodol ym mhob ysgol ac eithrio ysgolion annibynnol. Cyhoeddodd yr Adran Addysg yn Lloegr ei chanllawiau statudol, [Addysg Cydberthynas, Addysg Cydberthynas a Rhyw ac Addysg Iechyd](#) ym mis Mehefin 2019. Yn Lloegr, bydd cwricwlwm newydd yn orfodol o fis Medi 2020, ond anogir ysgolion i fabwysiadu'r cwricwlwm newydd yn gynnar o fis Medi 2019. Mewn perthynas â'r mislif, mae'r canllawiau'n nodi:

Puberty including menstruation should be covered in Health Education and should, as far as possible, be addressed before onset.

Maent hefyd yn nodi:

The onset of menstruation can be confusing or even alarming for girls if they are not prepared. Pupils should be taught key facts about the menstrual cycle including what is an average period, range of menstrual products and the implications for emotional and physical health.

2. Camau gweithredu gan Lywodraeth Cymru

2.1. Iechyd a llesiant yn y cwricwlwm

Yn ei llythyr at y Pwyllgor, mae'r Gweinidog Addysg, Kirsty Williams, yn amlinellu sut y bydd addysg mislif yn cael ei chynnwys yn y Maes Dysgu a Phrofiad Iechyd a Lles, yn benodol yn y datganiad Beth sy'n Bwysig ar Ddatblygu Iechyd Corfforol a Lles yn y Cwricwlwm newydd i Gymru 2022. Er nad yw'r canllawiau statudol drafft yn cynnwys addysg mislif, mae'r Gweinidog yn nodi, yn dilyn adborth, dod y Datganiad Beth sy'n Bwysig perthnasol yn cael ei ddiwygio i sicrhau bod modd nodi cyflyrau iechyd menywod. Fodd bynnag, mae'r Gweinidog hefyd yn nodi y bydd ysgolion yn gallu datblygu eu cwricwlwm ysgol eu hunain gyda chymorth y canllawiau statudol.

2.2. Addysg cydberthynas a rhywioldeb

Fel y mae'n sefyll, mae gan riant disgybl mewn ysgol yr hawl i dynnu ei blentyn yn ôl o addysg rhyw (naill ai'n gyfan gwbl neu'n rhannol), oni bai ei bod yn rhan o raglen astudio'r Cwricwlwm Cenedlaethol. Dim ond rhiant sy'n cael gofyn am dynnu plentyn yn ôl. Felly, ni all disgybl o unrhyw oedran, gan gynnwys y rheini sydd yn y chweched dosbarth, dynnu ei hun yn ôl ar unrhyw adeg a rhaid iddo ddibynnu ar y rhiant i wneud hynny drosto.

Rhwng 18 Chwefror 2019 ac 1 Ebrill 2019, fe wnaeth Llywodraeth Cymru ymgynghori ar y Canllawiau drafft ar addysg cydberthynas a rhywioldeb. Mae'r canllawiau drafft yn awgrymu bod ysgolion yn defnyddio canllawiau technegol UNESCO ar gyfer addysg rhywioldeb i gefnogi'r gwaith o gynllunio'u cwricwlwm addysg cydberthynas a rhywioldeb. Mae'r canllawiau technegol yn olrhain dilyniant ar gyfer plant 5-18 oed ar draws wyth maes thematig, gan gynnwys y corff dynol a datblygiad; ac iechyd rhywiol ac iechyd atgenhedlol. Mae canllawiau UNESCO yn cynnwys enghreifftiau o addysgu sy'n briodol i oedran ynghylch mislif.

Fe wnaeth ymgynghoriad Llywodraeth Cymru, Cenhadaeth ein Cenedl: Cwricwlwm Gweddnewidiol - Cynigion ar gyfer fframwaith deddfwriaethol newydd (28 Ionawr 2019), amlinellu cynigion Llywodraeth Cymru ar gyfer addysg rhyw yn y cwricwlwm newydd. Roedd hyn yn cynnwys bod addysg cydberthynas a rhywioldeb yng nghyd-destun y cwricwlwm newydd i Gymru yn orfodol ym mhob ysgol a gynhelir a lleoliadau meithrin a ariennir ar gyfer disgyblion o oedran ysgol gorfodol, ond yn ddewisol i'r disgyblion hynny yn y chweched dosbarth.

Mewn datganiad ysgrifenedig ar 3 Hydref 2019, dywedodd y Gweinidog Addysg ei bod:

[yn] awyddus i sicrhau ei bod yn ofynnol i bob plentyn a pherson ifanc astudio Addysg Grefyddol ac Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb yn y cwricwlwm newydd, yn hytrach na pharhau â'r anomaledd y gall rhieni benderfynu atal eu plant rhag mynychu'r gwersi craidd penodol hyn.

Rhwng 3 Hydref 2019 a 28 Tachwedd 2019, ymgynghorodd Llywodraeth Cymru ar effaith y cynnig i newid gallu rhieni i dynnu eu plant allan o'r pynciau hyn.

2.3. Tlodi mislif

Ar 15 Ebrill 2019, fe wnaeth y Prif Weinidog gyhoeddi grant urddas yn ystod mislif i ysgolion o £2.3 miliwn. Diben y grant yw darparu ystod o gynhyrchion mislif i ferched yn ysgolion cynradd ac uwchradd Cymru. Roedd hyn yn dilyn cyhoeddiad Llywodraeth Cymru ar 23 Mawrth 2018 y byddai awdurdodau lleol yn cael £440,000 am ddwy flynedd (hyd at 2020) i fynd i'r afael â thlodi mislif yn eu cymunedau lle mae lefelau amddifadedd ar eu huchaf. Yn ogystal, byddai £700,000 o gyllid cyfalaf i wella cyfleusterau a chyfarpar mewn ysgolion.

3. Camau gweithredu gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru

Ar 2 Mai 2019, fe wnaeth dadl gan Aelod unigol yn y Cyfarfod Llawn ynghylch tlodi mislif a stigma alw ar Lywodraeth Cymru, ymhlith pethau eraill, i ystyried galwadau i wella addysg ar y pwnc. Wrth ymateb i'r ddadl, dywedodd Arweinydd y Tŷ a'r Prif Chwip, Julie James:

Looking forward, these issues are going to be covered under the new curriculum, which will consider how the school environment supports the social, emotional, spiritual and physical health and well-being of pupils, and will be instrumental in supporting one of the main aims of the new curriculum and assisting our children to become healthy, confident individuals.

Gwneir pob ymdrech i sicrhau bod y wybodaeth yn y papur briffio hwn yn gywir adeg ei gyhoeddi. Dylai darllenwyr fod yn ymwybodol nad yw'r papurau briffio hyn yn cael eu diweddarau o reidrwydd na'u diwygio fel arall i adlewyrchu newidiadau dilynol.